

Albert Einstein: „Svijet koji smo stvorili danas kao rezultat našeg dosadašnjeg načina razmišljanja ima probleme koji ne mogu biti riješeni na način na koji smo razmišljali dok smo ih stvarali.“

Upućeni su mi mnogi prigovori kad sam pred nekoliko mjeseci zagovarao dolazak MMF-a. Tada su mi „prišili“ kako sam protiv Vlade premijera Milanovića. Sličnu priču sam imao prilike slušati 2000. godine kada sam uvaženoj novinarki Jeleni Lovrić rekao kako je stanje u hrvatskom gospodarstvu krajnje zabrinjavajuće i kako je nužna Velika koalicija. Tada sam također, po mišljenju nekih, bio protiv tadašnje Vlade na čijem je čelu bio Ivica Račan. I dok sam smatrao primjedbe od strane HDZ-a da sam nepopravljivi ljevičar, ma što to značilo, razumljivom reakcijom, primjedbe kako sam protiv ljevice smatram besmislenim i zato nisam reagirao na kvalifikacije, usprkos činjenici da gospodin Linić i ja različito gledamo na cijeli niz mjera i postupaka. O tome zainteresirani čitatelj može na ovim stranicama i mojim radovima naći obilje moje argumentacije. U krajnjoj liniji nije važno da li netko prihvaća ili ne prihvaća tuđa mišljenja. Na kraju krajeva bitno je da li donose dobra ili loša rješenja. Po mome mišljenju donosimo loša rješenja glede ekonomske i razvojne politike gospodarstva od osamostaljenja, ponekad čak tragična rješenja.

Na početku ovog napisa želim jasno reći da je današnja dijagnoza gospodarskog, i ukupnog društvenog, sustava kumulativ mnogih dosadašnjih promašaja. Drugim riječima, jedna je vlada predavala „štafetnu palicu“ drugoj vladi pridodajući svoj dio desrukcije pa danas imamo stanje gospodarstva za koje slobodno možemo reći da je – tragično.

Nije samo tragedija što smo zaduženi prema inozemstvu u visini godišnjeg društvenog proizvoda. Nije samo tragedija da od uspostave Lijepe naše imamo prosječno preko tristo tisuća nezaposlenih. Nije samo tragedija što smo, zbog modela privatizacije, povećali broj penzionera do nezamislivih razina. Nije samo tragedija što smo destruirajući nacionalno blago, stvarano godinama, privatizirali i tako uništili materijalnu osnovu penzionog sustava iz prethodnog sustava. Nije samo tragedija što smo više puta umirovljenicima smanjili njihova stečena prava koji su ih morali tužbom dokazivati. Nije samo tragedija što smo aprecirali kunu i tako vodili nerazumnu i protugospodarsku ekonomsku politiku. Nije samo tragedija ... Ipak uzevši sve zajedno tragedija Lijepe naše je što se niti jedna vlast nije odnosila prema njoj na način kako su to od nje očekivali građani. Otuda uvijek glasanje protiv, a nikada za. Prokletstvo četverogodišnjih mandata i politike koje to prokletstvo nužno generira tragedija je Lijepe naše. Od uspostave samostalnosti nismo kritički preispitali prošlost. Tako nismo postavili dijagnozu stanja. Jednako tako nismo odredili koju i kakvu želimo budućnost pa nismo napisali Plan akcije koju donosi svaka razumna obitelj. Kaže se kad neznate gdje idete, svagdje možete stići. Mi smo stigli u područje gdje je u pitanju sami opstanak Lijepe naše. Opet ćete me kritizirati.

Učinite to uz jednu napomenu – zapamtite što ste rekli i ja prihvaćam svaku vašu kritiku.

Nerazvijenost nije samo ekonomski problem; nerazvijenost je društveni problem. Upravo neoliberalizam, u funkciji kapital odnosa, generira klimu u kojoj se razvijeni dodatno razvijaju, a nerazvijeni dodatno osiromašuju. U tom smislu zainteresiranog čitatelja upućujem na moj rad na ovim stranicama: „Ljubav, opraštanje – šansa za treće tisućljeće“ koji sam uporno i tvrdoglavo dopunjavao svake godine.

Mnoge su zemlje pokušale kupiti razvoj. Tako je Petar Veliki pokušao povećavajući poreze svojim podanicima kupiti razvoj. Iako je mnogo napravio razvoj nije uspio pokrenuti. Iranski šah Pahlavi je prodavajući naftu kupovao gotove tvornice. Kako je smjenjen, nije moguće sa sigurnošću utvrditi da li bi ili ne bi uspio. Mnogobrojni primjeri ukazuju da bi iranski projekt bio promašaj. Mnoge zemlje u razvoju, ljepši izraz za nerazvijene zemlje, pokušale su zaduživanjem kupiti razvoj. Imali smo i imamo stalnu dužničku krizu. Danas te zemlje žive na rubu opsanka i bore se da, prodajući prirodne izvore, uredno otplaćuju svoje nepromišljene dugove. Multinacionalne korporacije nude daleko manje novih investicija nego što ih nerazvijene zemlje traže. Takvo stanje rezultira „kupovinom“ stranih kompanija kako bi one investirale u zemlje koje nude najbolje uvjete. Raslojava se stanovništvo razvijenih zemalja jer radna mjesta sele na periferiju. Tako se polako povećava indeks koncentracije bogatstva, s jedne strane, i, s druge strane, multiplicira se broj osiromašenih građana Zemlje. Usput rečeno, sindikati nisu učinkovito odgovorili na svjetske procese i postaju dio folklora u okviru nacionalnih društava.

Hrvatska je od osamostaljenja sustavno gubila svoje potencijale razvoja. Mnogobrojni čimbenici su djelovali u pravcu destrukcije. Neke od njih sam u prethodnom dijelu ovog teksta spomenuo. Međutim, ono što mi se čini bitnim je izostajanje obrazovanja i znanosti iz razmatranja o mogućim rješenjima. Naime, nije mi poznata niti jedna razvijena zemlja koja nije obilato koristila obrazovni i znanstveni sustav u pokretanju svoga razvoja. Jasno, ovo nikako ne znači da nije potrebna i učinkovita politika; međutim, učinkovita politika je po definiciji implementacija znaja u mjere i instrumente politike. Priziv stranih investitora da nam oni pokrenu razvoj znači – ili nismo u stanju sami pokrenuti razvoj ili neznamo što uistinu razvoj znači. Naš bi narod rekao: „Tuđa ruka te neće počesati.“ Narod je u pravu. Nikada i nigdje strane investicije nisu dinamizirale razvoj. Čak zemlje izvoznice nafte su u osnovi nerazvijene zemlje; prikriveno siromaštvo.

Hrvatska na sreću ima dovoljno resursa i znanja da pokrene razvoj. Politički okvir je ograničenje učinkovitijem korištenju resursa. Ovim na zazivam nereda i neposluga. Ovim zazivam razum da se pozicija i opozicija sjednu i nađu rješenja koja su realno ostavariva i koja će, stoga, pokrenuti razvoj. Na ovim sam stranicam često, neki bi rekli romantičarski, zaključivao raspravu pozivom

na Veliku koaliciju. I sada to isto činim, s napomenom da je danas bolje nego što će biti sutra, kao što je jučer bilo bolje nego što je to danas. Želim jasno reći da eventualno pronalaženje većih rezervi ugljikohidrata u Jadranu može značiti prkletsvo. O tome sam ponešto naznačio objašnjavajući pojam – nizozemska bolest.

Postupak prekomjernog deficita jest kazna za grijeh propusta. Današnja vlast tu odgovornost dijeli sa svojim prethodnicima. Sagledajmo današnju domaću zadaću koju prezentira ministar Linić u svjetlu izazova da problem riješimo na najbolji način – razvojem hrvatskog gospodarstva. Deficit jest problem. Potrebno je „stegnuti remen“, stari često korišteni izraz prethodnog sustava, ali to učinimo kako bi ga sutra mogli opustiti. Samo će razvoj gospodarstva vratiti dignitet Lijepoj našoj. Ove priče kao što je npr. predstečajna nagodba igra je za malu djecu i želja vlasti da pokaže kako ipak nešto čini, iako ne čini ništa; ako čini onda je to loše. Oporba umjesto da ukaže na činjenicu kako je nelikvidnost izraz realne inflacije glasa za koncept predstečajne nagodbe. Čudan smo mi narod.